

DOHLEDOVÉ ZÁTĚŽOVÉ TESTY VYBRANÝCH POJIŠŤOVEN

Sekce dohledu nad finančním trhem
Sekce finanční stability

2018

SHRNUTÍ

Výsledky dohledových zátěžových testů vybraných pojišťoven provedené v roce 2018 potvrdily dostatečnou odolnost sektoru vůči případným nepříznivým šokům. Výsledky prokázaly, že sektor jako celek byl dostatečně kapitálově vybaven a byl schopen absorbovat relativně významné změny rizikových faktorů. Celkový solventnostní poměr za testované pojišťovny činil po realizaci šoků pro tržní i pojistná rizika 177 % a nacházel se tak relativně vysoko nad úrovní regulačního minima 100 %.

1. ÚVOD

Ve 2. a 3. čtvrtletí 2018 se uskutečnilo další kolo dohledových zátěžových testů vybraných pojišťoven. Cílem těchto testů je vyhodnocení schopnosti pojišťoven absorbovat dopady případného negativního vývoje ekonomiky a situace na finančních trzích. V letošním roce se zátěžového testování zúčastnilo osmnáct tuzemských pojišťoven, jejichž tržní podíl dle hrubého předepsaného pojistného v roce 2017 činil 93 % trhu tuzemských pojišťoven.

Metodika testu byla obdobná jako metodika využitá v zátěžovém testu uskutečněném v roce 2017. V zátěžovém testu byl vyhodnocován vliv významných změn rizikových parametrů na hodnotu aktiv a pasiv pojišťovny dle ocenění pro účely Solventnosti II, a odtud na solventnostní pozici pojišťovny, tj. poměru použitelného kapitálu k solventnostnímu kapitálovému požadavku (SCR) k 31. 12. 2017. Stejně jako v předchozím testu nebyl požadován přepočítání SCR po realizaci zátěžových scénářů a změna hodnoty aktiv a pasiv měla v testu vliv pouze na výši použitelného kapitálu. V rámci investičních rizik byl testován dopad pro akciové riziko, úrokové riziko aktiv a pasiv, nemovitostní riziko, měnové riziko, riziko kreditního rozpětí a riziko poklesu cen státních dluhopisů.¹ V případě neživotních pojistných rizik bylo do letošního testu zahrnuto riziko poklesu pojistného u dvou nejvýznamnějších druhů neživotního pojištění pro příslušnou pojišťovnu² a riziko katastrofických škod způsobených přírodním živlem. Pojišťovny mohly využít opatření týkající se dlouhodobých garancí, která vedou ke snížení citlivosti rozvahy na některá tržní rizika. Z těchto opatření bylo významné využití tzv. koeficientu volatility, který aplikovalo osm testovaných pojišťoven.³

2. ZÁTĚŽOVÝ SCÉNÁŘ

Zátěžový scénář předpokládal pokles domácí i zahraniční ekonomické aktivity a nárůst nejistoty na finančních trzích oproti stavu ke konci roku 2017. Scénář uvažoval pokles cen akcií o 39 % a nemovitostí o 17 %. Výnosy českých státních dluhopisů ve scénáři vzrostly o 1,0 p.b. (jednoletý dluhopis) až 1,5 p.b. (patnáctiletý dluhopis), jejich ceny tak poklesly o 2,4–15,0 % v závislosti na době do splatnosti. To odráželo kromě přecenění rizikových premií i částečný odliv zahraničního kapitálu naakumulovaného na trhu českých státních dluhopisů od roku 2016 v důsledku kurzového závazku a spekulace na jeho opuštění. V souladu s ekonomickým zpomalením a odlivem zahraničního kapitálu česká koruna oslabila oproti euru o 4,2 %. U zahraničních státních dluhopisů a domácích i zahraničních korporátních dluhopisů byla hodnota šoku rozlišena dle splatnosti dluhopisu a jeho ratingu. Pokles cen zahraničních státních dluhopisů se pohyboval mezi 2,3 % (rating AA nebo lepší, splatnost do 3 let) až 24,1 % (rating BB nebo horší, splatnost nad 10 let). Obdobně pokles cen korporátních dluhopisů činil 3,1 % až 32,3 %.⁴

¹ Oproti předchozímu zátěžovému testu byl v letošním roce testován dopad zátěžových scénářů i na aktiva a technické rezervy investičního životního pojištění.

² V loňském kole zátěžového testu se riziko poklesu pojistného vztahovalo pouze na odvětví pojištění motorových vozidel (pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel a havarijní pojištění).

³ Koeficient volatility představuje navýšení hodnot bezrizikové výnosové křivky použité pro výpočet nejlepšího odhadu závazků z pojištění. Jeho účelem je omezení dopadu přílišných výkyvů hodnoty úrokové citlivých aktiv vyplývajících z jejich tržního ocenění na solventnostní pozici pojišťoven.

⁴ Pro simulaci scénáře vývoje kreditního rozpětí korporátních dluhopisů byla využita jeho historická volatilita. Oproti minulému roku byla zvolena varianta zátěže, která je konzistentnější s uvažovaným poklesem cen státních dluhopisů i s nastavením zátěže pro korporátní dluhopisy v zátěžovém testu EIOPA 2018.

Krátký konec bezrizikové korunové výnosové křivky ve scénáři poklesl o 63 b.b. To odráží scénářem uvažovaný návrat měnověpolitických sazeb do velmi nízkých hodnot v reakci na ekonomické zpomalení. Pro delší splatnosti byl pokles bezrizikových výnosů nižší (pokles o 29 b.b. pro desetiletý výnos) vzhledem k metodě konstrukce bezrizikových výnosových křivek (na dlouhém konci konvergují k pevné hodnotě). V případě uvažování koeficientu volatilitu došlo naopak k posunu bezrizikové křivky směrem vzhůru (o 20 b.b. pro jednoletý výnos až 74 b.b. pro dvacetiletý výnos).

V případě pojistných rizik byl scénář doplněn o 10% pokles zaslouženého pojistného u dvou nejvýznamnějších druhů neživotního pojištění pro příslušnou pojišťovnu při současném zachování stejné výše nákladů jako v roce 2017. Dále byla testována kapitálová vybavenost pojišťoven při opakovaném výskytu povodní.

Stejně jako v předchozím roce byl zátěžový test doplněn o vedlejší zátěžový scénář zaměřený na dopad relativně významného snížení úrokových sazeb. Vedlejší scénář předpokládal pokles bezrizikové korunové výnosové křivky napříč všemi splatnostmi (o 91 b.b. na krátkém konci až 148 b.b. na dlouhém konci bezrizikové korunové výnosové křivky).

3. DOPAD ZÁTĚŽOVÝCH SCÉNÁŘŮ NA SOLVENTNOST POJIŠŤOVACÍHO SEKTORU

Výchozí agregovaný solventnostní poměr⁵ dle Solventnosti II k 31. 12. 2017 dosáhl za skupinu testovaných pojišťoven 251 %. Solventnostní kapitálový požadavek činil 38,1 mld. Kč a byl kryt použitelným kapitálem ve výši 95,6 mld. Kč. Uvedená hodnota použitelného kapitálu je již snížena o plánovanou výplatu dividend za rok 2017 ve výši 8,8 mld. Kč.

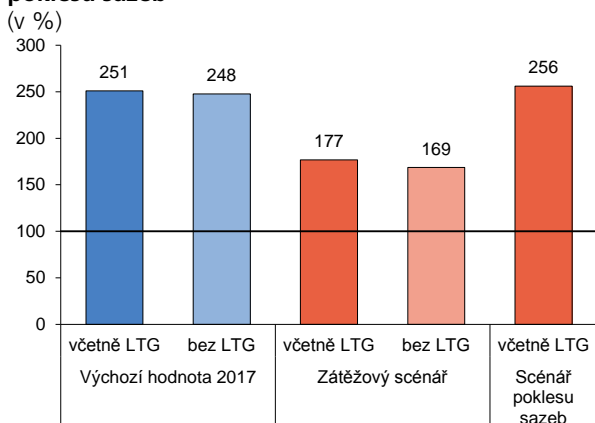
Agregované výsledky ukázaly, že sektor jako celek reprezentovaný zúčastněnými pojišťovnami by vzhledem k dostatečné kapitálové vybavenosti absorboval dopady značného nárůstu rizikových faktorů (Graf 1). Po realizaci zátěžového scénáře činil solventnostní poměr 177 % a nacházel se tak relativně vysoko nad hranicí solventnostního poměru 100 %. Souhrnný dopad šoků ve výši 33,3 mld. Kč byl v testu zmírněn o vliv daně z příjmu ve výši 5,1 mld. Kč, použitelný kapitál po aplikaci šoků by činil 67,4 mld. Kč (Graf 2). Příznivý vliv na výši solventnostního poměru po realizaci zátěžového scénáře měla aplikace koeficientu volatilitu. V souladu s účelem koeficientu volatilitu mělo jeho využití příznivý dopad na hodnotu technických rezerv a tím částečně kompenzovalo pokles cen státních a korporátních dluhopisů. Pokud by pojišťovny aplikující koeficient volatilitu toto opatření nevyužily, činil by v zátěžovém scénáři solventnostní poměr za všechny zúčastněné pojišťovny 169 %.

Dopad zátěžového scénáře na použitelný kapitál byl rozdílný u jednotlivých pojišťoven. V případě dvou pojišťoven by po aplikaci zátěžového scénáře poklesl solventnostní poměr pod hranici 100 %. Agregovaný tržní podíl těchto dvou pojišťoven byl relativně nízký. Jejich souhrnná kapitálová nedostatečnost by v zátěžovém scénáři představovala 140 mil. Kč, tj. 0,4 % SCR všech testovaných pojišťoven.

V případě testovaných pojišťoven provozujících životní pojištění byl v rámci zátěžového testu rovněž realizován vedlejší scénář zaměřený na důsledky poklesu úrokových sazeb pro životní pojištění. Tento scénář vedl k souhrnnému mírnému nárůstu použitelného kapitálu 0,9 mld. Kč a ke zvýšení solventnostního poměru na 256 % vzhledem k celkové mírně vyšší citlivosti aktiv oproti závazkům na pokles bezrizikové výnosové křivky. U jednotlivých pojišťoven se výsledky dopadu scénáře lišily v závislosti na vzájemné sladění peněžních toků na straně aktiv a pasiv. Zatímco aplikace tohoto scénáře vedla u některých testovaných pojišťoven k růstu solventnostního poměru, u části pojišťoven došlo k jeho poklesu.

⁵ Agregovaný solventnostní poměr je počítán jako podíl součtu použitelného kapitálu testovaných pojišťoven a součtu jejich kapitálových požadavků.

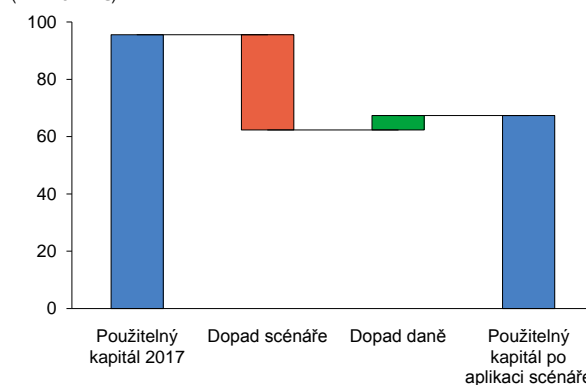
Graf 1
Solventnostní poměr pro zátěžový scénář a scénář poklesu sazeb

Pramen: ČNB

Pozn.: LTG (long-term guarantee measures) jsou opatření týkající se dlouhodobých garancí. Z nich byl v případě ČR některými pojišťovnami využit koeficient volatility.

Graf 2
Změna použitelného kapitálu v zátěžovém scénáři

Pramen: ČNB

4. DOPAD ŠOKŮ PRO JEDNOTLIVÁ RIZIKA

V rámci aplikovaného scénáře mělo nejvýznamnější vliv na pokles použitelného kapitálu akciové riziko (Graf 3, Tab. 1), a to zejména z důvodu velikosti akciového šoku. V porovnání s minulým kolem zátěžového testu se dopad akciového rizika snížil zejména z důvodu poklesu objemu akciového portfolia. Meziročně nižší dopad byl také způsoben snížením velikosti šoku (Graf 4).

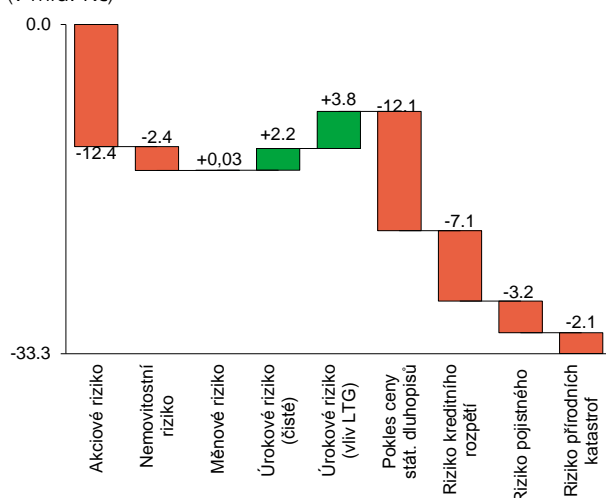
Významný byl také dopad rizika poklesu cen státních dluhopisů, který byl ovlivněn vysokým podílem státních dluhopisů v portfoliu testovaných pojišťoven.⁶ Výše dopadu tohoto rizika oproti loňskému zátěžovému testu poklesla stejně jako u akciového portfolia v důsledku snížení velikosti šoku a změny struktury portfolia. Nárůst kreditního rozpětí korporátních dluhopisů v testu vedl k poklesu použitelného kapitálu o 7,1 mld. Kč. Oproti loňskému zátěžovému testu vzrostl dopad rizika kreditního rozpětí zejména vlivem zvýšení šoků pro toto riziko. Znatelný dopad na pokles použitelného kapitálu mělo i nemovitostní riziko. Pojišťovny totiž v posledních letech vzhledem k prostředí nízkých úrokových sazeb hledaly další dlouhodobé investiční příležitosti, což se projevilo alokací části prostředků některých pojišťoven do nemovitostních investic. S ohledem na vysokou úroveň zajištění cizoměnových investic pojišťoven vedla v případě měnového rizika depreciační koruny v zátěžovém scénáři pouze k nepatrnému nárůstu použitelného kapitálu.

Aplikovaný scénář pro úrokové riziko vedl v letošním zátěžovém testu k souhrnnému nárůstu použitelného kapitálu. Posun bezrizikové korunové výnosové křivky v zátěžovém scénáři směrem dolů vedl k nárůstu hodnoty úrokově citlivých aktiv (o 3,3 mld. Kč) i závazků (o 1,2 mld. Kč), celkový čistý kladný dopad úrokového rizika by tak činil 2,2 mld. Kč. Osm testovaných pojišťoven nicméně aplikovalo koeficient volatility, jehož zohlednění vedlo k posunu bezrizikové výnosové křivky použité pro výpočet nejlepšího odhadu závazků z pojištění směrem vzhůru oproti výchozí bezrizikové výnosové křivce. To mělo za následek agregátní pokles hodnoty závazků o 2,6 mld. Kč. Využití koeficientu volatility tak zvýšilo kladný dopad scénáře pro úrokové riziko o 3,8 mld. Kč a částečně kompenzovalo dopad uvažovaného poklesu cen státních a korporátních dluhopisů.

⁶ Součástí testu byly i státní dluhopisy účetně klasifikované jako držené do splatnosti oceňované amortizovanou hodnotou. Ty jsou dle principů Solventnosti II oceněny reálnou hodnotou a v případě některých pojišťoven tvořily významnou část jejich portfolia.

Dopad rizika poklesu pojistného byl vyšší než v loňském zátěžovém testu z důvodu úpravy metodiky. V letošním roce byl nově testován pokles pojistného u dvou nejvýznamnějších druhů neživotního pojištění každé testované pojišťovny. Dopad šoků pro riziko povodní byl srovnatelný s dopadem v zátěžovém testu 2017. Relativně omezený dopad šoků pro toto riziko potvrzuje, že pojišťovny mají sjednány kvalitně strukturované zajistné programy pro katastrofické škody způsobené povodněmi.

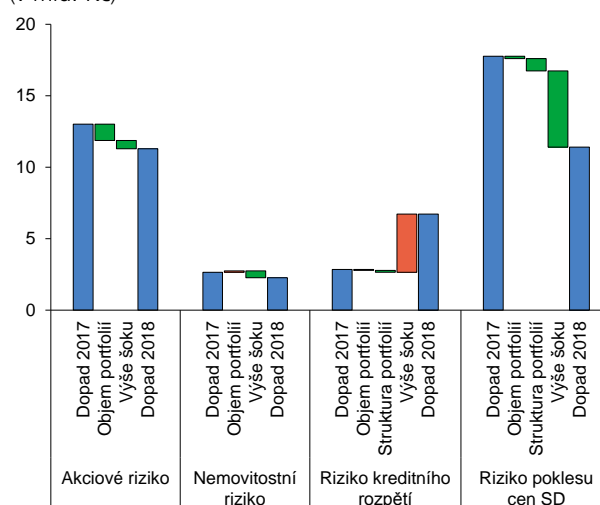
Graf 3
Pokles použitelného kapitálu způsobený dopadem šoků v zátěžovém scénáři dle jednotlivých rizik
(v mld. Kč)

Pramen: ČNB

Pozn.: Graf představuje rozklad sloupce *Dopad scénáře* z Grafu 2. LTG (long-term guarantee measures) jsou opatření týkající se dlouhodobých garancí. Z nich byl v případě ČR některými pojišťovnami využit koeficient volatilit.

Graf 4
Meziroční změna absolutní hodnoty dopadu tržních rizik a její dekompozice
(v mld. Kč)

Pramen: ČNB

Pozn.: Hodnoty zachycují dopad tržních rizik pro osm největších pojišťoven zahrnutých do zátěžového testu v letech 2017 i 2018. SD = státní dluhopisy. Výsledky nezahrnují dopad na aktiva vztahovaná k produktům, u nichž je nositelem investičního rizika pojistník.

Tab. 1
Dopad zátěžového scénáře

	mld. Kč	v % aktiv
Použitelný kapitál ke konci roku 2017	95,60	22,73
Aktiové riziko	-12,35	-2,94
Nemovitostní riziko	-2,41	-0,57
Měnové riziko	0,03	0,01
Úrokové riziko	5,94	1,41
Riziko poklesu cen státních dluhopisů	-12,06	-2,87
Riziko kreditního rozpětí	-7,12	-1,69
Pojistné riziko poklesu pojistného	-3,21	-0,76
Pojistné riziko přírodních katastrof	-2,10	-0,50
Celkový dopad rizik do použitelného kapitálu	-33,29	-7,91
Ostatní dopady (daňové)	5,09	1,21
Použitelný kapitál po aplikaci testu	67,40	16,02

Pramen: ČNB